
Käyttötalouden toteutuminen,

Perhe- ja vammaispalvelut (Toimialajohtaja Kati Kantanen)

Toimintaympäristön kuvaus

Perhe- ja vammaispalveluiden toimiala on palvelutoimiala, joka yhteensovittaa ja ohjaa hyvinvointialueella perhe- ja vammaispalveluita sekä vastaa perhe- ja vammaispalveluiden lautakunnan toimialaan kuuluvien asioiden valmistelusta ja täytäntöönpanosta. Toimialaan kuuluvat perhepalveluiden palvelualue ja vammaispalveluiden palvelualue.

Perhe- ja vammaispalveluiden toimialan palvelujärjestelmän uudistus (R3) päätettiin aluevaltuustossa 16.12.2024. Perhe- ja vammaispalveluiden uudistuksessa tavoitteena on palvelurakenteen keventäminen, oman tuotannon vahvistaminen ja ostopalvelujen vähentäminen sekä entistä vahvempi integraatio ja toimintamallien yhtenäistäminen. Uudistuksen perustana on sähköisten palveluiden lisääminen, kuten sähköinen perhekeskus, virtuaalinen etäpäivätoiminta ja etähoivapalvelut. Palvelurakenteessa painopistettä siirretään varhaisen tuen palveluihin vahvistaen lastensuojelun avohuoltoa ja lisäten vammaispalveluiden asumispalveluihin tuettua ja yhteisöllistä asumista. Palveluita tullaan yhteensovittamaan moniammatillisella ja monialaisella työskentelyllä, toimintamalleja kehittämällä ja henkilöstön yhteiskäytöllä. Uudistukseen on kirjattu keskeiseksi sisällöksi myös verkostotyöskentelyn vahvistaminen muun muassa kuntien, koulutuksen järjestäjien ja järjestöjen kanssa. Perhe- ja vammaispalveluiden uudistus toteutetaan vaiheittain ajoittuen usealle vuodelle (2025–2028).

Toiminta

Perhepalveluiden palvelutuotannossa jatkui toimintakäytänteiden yhtenäistäminen ja palvelutuotannon jatkuvuuden varmistaminen. Sosiaalihuollon yhteisen asiakastietojärjestelmän käyttöönotto ei edennyt suunnitellusti ja palvelutuotannossa jatkui työskentely kuudella eri asiakas- ja potilastietojärjestelmällä, joka tuotti haasteita asiakasprosessien hallinnointiin ja johtamisessa tarvittavan tiedon muodostamiseen sekä hidasti palvelutuotannossa suunniteltujen muutosten edistämistä.

Palvelualueella toteutettiin muutoksia organisoitumisessa, isoin muutos tapahtui perhekeskuspalveluissa, jossa siirryttiin viidestä alue-esihenkilöjohtoisesta perhekeskusalueesta kolmeen palvelulinjarakenteeseen. Muutoksilla tavoitellaan palvelutuotannon varmistamista, asiakaspalvelun sujuvoittamista ja laadun turvaamista sekä toimintakäytänteiden vahvempaa yhtenäistämistä palveluissa.

Perhepalveluiden palvelutuotannossa näkyi työntekijöiden rekrytointihaasteet erityisesti perhesosiaalityön ja lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden virkoihin ja opiskeluhuollon ja lasten ja nuorten perustason mielenterveys- ja päihdepalvelujen sekä kasvatus- ja perheneuvonnan psykologitehtäviin. Henkilöstövajeiden ja henkilöstön vaihtuvuuden vuoksi lakisääteisten tehtävien hoidossa mm. saapuneiden ilmoitusten käsittelyssä ja palvelutarpeen arvioinnissa ylitettiin lakisääteisiä käsittelyaikoja ja asiakassuunnitelmien ajantasaisuudessa syntyi poikkeamia. Psykologivajetta pyrittiin parantamaan rekrytointikampanjoilla ja täydentämään ostopalveluilla mm. psykologisten tutkimusten osalta. Myös palvelun ostossa oli haasteita reuna-alueille. Lasten ja nuorten perustason mielenterveys- ja päihdepalveluissa hoitoon pääsyssä ylittyi hoitotakuuaika. Henkilöstövajeet lasten ja perheiden peruspalveluissa vaikuttavat oikea-aikaisen tuen ja palveluiden järjestämiseen ja lastensuojeluun vajeet heijastuvat lasten kasvavana ja yhä vaativimpina palvelutarpeina.

Palvelualueella jatkui sekä käynnistyi useita hankkeita ja hankkeiden tukea hyödynnettiin palvelutuotannon uudistamisessa. RRP2 Kestävää hyvinvointia Pohjois-Savossa hankkeina jatkui Nepsy-koordinaattorien, Jalkautuvien psykiatristen sairaanhoitajien, Asiakasohjauksen ja Sähköisen perhekeskuksen hankkeet, ESR-rahoituksella käynnistyi Matkalla riittävään vanhemmuuteen hanke ja toiminnan ja vakiinnuttamisen ja kehittämisen valtionavustuksella on käynnissä projekteja tukemaan asiakastietojärjestelmän käyttöönottoa, lastensuojelun laitoshoidon kehittämistä, perhekeskustoiminnan kehittämistä ja lastensuojelun systemisen toimintamallin vakiinnuttamista.

Palveluverkkouudistuksen valmistelussa visioitiin palveluiden järjestämistä vuoteen 2030 ja suunnittelun taustalla oli ennuste lapsimäärän muutoksesta maakunnassa ja sen arvioituista vaikutuksista palvelutarpeen kehitykseen tulevaisuudessa. Vaikka tälläkin hetkellä joidenkin palveluiden asiakasmäärissä on tapahtunut laskua ei vaikutus resurssitarpeisiin ole ollut aleneva, palvelutarpeet näyttävät osin vaativampina ja pidempikestoisina.

Hyvään johtamiseen tukea tuotiin valitun Valmentavan johtamisen toimintamallin vahvistamisella, johdolle kevään aikana suunnatulla Vaikuttava valmentava johtamis- koulutuksella ja valmentavan johtamisen koulutukset jatkuvat esihenkilöille suunnattuna.

Perhekeskuspalveluissa palvelustrategian mukaisesti toiminnan painopisteenä ovat olleet ennaltaehkäisevät ja varhaisen tuen sekä hoidollisten ja avokuntoutus palveluiden oikea-aikainen saatavuus, peruspalveluiden vahvistaminen, perhekeskuksen toimintamallin varmistaminen ja lasten ja nuorten perustason mielenterveys- ja päihdepalvelujen saatavuus.

Perhekeskuksen organisaatiomuutoksessa siirryttiin viiden perhekeskusalueen monialaisesta alue-esihenkilöjohtoisesta organisoitumismallista palvelulinjoihin, joita johtavat päälliköt yhdessä palveluyksikköjohtajan kanssa. Heinäkuusta alkaen perhekeskus on organisoitunut perheiden terveystalouteen, perheiden sosiaalipalveluihin, psykososiaaliseen opiskeluhoitoon ja keskitettyyn perhe- oikeudellisten palveluiden yksikköön. Muutoksella tavoitellaan palveluiden yhtenäistämisen edistämisen vahvistamista sekä palvelutuotannon varmistamista ja turvaamista hyvinvointialueella. Muutokset selkeyttivät myös lähiesihenkilöiden tehtävänkuvia ja näin vahvisti työskentelyn tukea henkilöstölle. Perhekeskuskoordinaattori aloitti hanketyössä heinäkuussa ja työskentelyn tavoitteena on vahvistaa perhekeskusverkoston rakennetta, yhteistyömuotoja kunta- ja järjestötoimijoiden kanssa sekä luoda rakenteen asiakasosallisuudelle.

Lasten ja nuorten perustason mielenterveys- ja päihdepalveluiden palvelut organisoitiin yhdeksi yksiköksi yhden palveluesihenkilön johtoon. Palveluun pääsyssä esiintyi alueellisia eroja ja hoitotakuu ei toteutunut ja valvova viranomaisena on jatkanut valvontaa asiassa. Yhtenäisten toimintakäytänteiden mm. ohjautumistiimien edistäminen on edennyt ja henkilöstöresurssin jakautumista alueella on tasattu.

Psykososiaalisen opiskeluhoitoon palveluissa kuraattoritilanne oli hyvä, mutta psykologien saatavuus jatkui haastavana läpi vuoden, vaje psykologeissa lakisääteiseen mitoitusasteeseen oli 20 htv:a. Ostopalveluina hankittiin psykologisia tutkimuksia, mutta kaikille alueille ei ostopalveluakaan ollut saatavilla. Yksikössä kehitettiin ja otettiin käyttöön konsultoivan psykologin toimintamalli, jossa psykologi antaa konsultaatiota opiskeluhoitoon ja opetuksen henkilöstölle. Opiskeluhoitoon henkilöstö työskentelee kouluilla ja oppilaitoksilla ja henkilöstömitoitusta on tarkennettu kunkin opetusyksikön oppilasmäärän mukaiseksi.

Kouluterveydenhuollon palvelutuotanto organisoitui kahden palveluesihenkilön johdettavaksi ja kouluilla tuotettavat palvelut pystyttiin järjestämään suunnitellusti. Palveluja järjestettiin 113 koululle ja palveluja käytti 24 016 koululaista ja kontakteja palveluun oli 91 060.

Opiskeluterveydenhuolto organisoitui kahteen työryhmään (lukio ja ammatillinen koulutus), mutta yhden lähiesihenkilön johdettavaksi. Hyvinvointialueella opiskeluterveydenhuollon palveluja järjestettiin 39 oppilaitoksen toimipaikassa. Lasten kuntoutuspalveluissa toimintaterapia, puheterapia ja fysioterapia tapahtui useita rakenteellisia muutoksia, jotka vaativat henkilöstöltä joustavuutta. Palvelutuotanto vahvistui paremman henkilöstösaatavuuden myötä. Palveluiden myöntämisperusteiden ja kuntoutuksen toimintalinjojen yhtenäistämistyöskentely eteni ja tukea työstöön toi kesällä aloittanut perhe- ja vammaispalveluiden asiantuntijalääkäri.

Neuvolapalvelut organisoituivat kolmen palveluesihenkilön johdettavaksi. Äitiys- ja lastenneuvolassa pilotoitiin takaisinsoittotoimintoa ja yhtenäistettiin perhevalmennusta sekä käynnistettiin perhevalmennuksen tarjoaminen etänä. Ennakkotiedon mukaan lapsia syntyi 1713, jossa on kasvua edellisvuoteen 2 prosenttia. (1678).

Perheiden sosiaalityön ja -ohjauksen palveluissa muodostettiin keskitetty lapsiperheiden sosiaalityön asiakasohjaus ja arviointi tiimi, jonne ohjautuu kaikki lastensuojeluilmoitukset ja yhteydenotot lapsiperheiden palveluun. Syksyn aikana tiimiin tulevissa yhteydenotoissa ja ilmoituksissa otettiin käyttöön yksi puhelinnumero sekä yksi sähköinen lastensuojeluilmoituslomake. Muutoksella varmistetaan yhteydenottojen ja ilmoitusten ohjautuvuus käsittelystä vastaaville ja selkeytettiin yhteydenottoväyliä. Vuonna 2024 lastensuojeluilmoituksia otettiin vastaan 10 560 kpl, jotka koskivat 5 525 alaikäistä lasta ja 145 nuorta. Ilmoituksissa kasvua edellisvuoteen 8 % ja alaikäisten lasten määrässä, joita ilmoitus koski kasvua 5 %. Myös yhteydenotot sosiaalihuoltoon lapsen tuen tarpeen arvioimiseksi kasvoivat, yhteydenottoja 1 511 ja edellisvuonna 1 360. Perheiden sosiaalityön ja -ohjauksen tiimeissä vastataan palvelutarpeen arvioinnista ja suunnitelmallisesta perhesosiaalityöstä. Alle 18- vuotiaita lapsia oli perhesosiaalityön asiakkuudessa vuoden aikana 2 927, asiakasmäärä väheni 19 % edellisvuodesta.

Lapsiperheiden kotiin annettavissa palveluissa, perhetyö ja lapsiperheen kotipalvelu, siirryttiin kahden perhetyön ja yhden kotipalvelun palveluesihenkilön johtamiin työryhmiin ja vahvistettiin asiakasohjausta sekä tuettiin omaa palvelutuotantoa yhtenäisillä ohjeilla. Perhetyön omassa ja

ostopalvelussa oli asiakkuudessa keskimäärin 583 lasta kuukaudessa ja koko vuonna 7 324 lasta sai palvelua, laskua edellisvuoteen 5,1 prosenttia. Lapsiperheen kotipalvelun asiakkuudessa oli keskimäärin 157 perhettä kuukaudessa, vuoden aikana 2 002 perhettä sai palvelua, laskua edellisvuoteen 9,9 prosenttia.

Hyvinvointialueella on järjestämisvastuu yksin maahan tulleiden oleskeluluvan saaneiden alaikäisten lasten tarvitseman hoivan ja tuen järjestämisestä ja maaliskuusta alkaen palvelu on hankittu ostopalveluna alueelle avatusta seitsemänpaikkaisesta perheryhmäkodista.

Lastensuojelun palvelutoiminnassa on jatkettu toimintakäytänteiden yhtenäistämistä ja sujuvoittamista: palveluissa asioiville päin tämä on näyttäytynyt seudullisten palveluiden ja arviointikäytänteiden yhdenmukaistumisen lisääntymisenä ja henkilöstön työssä yhteisten työhöjeiden ja prosessien lisääntymisenä. Perhehoidon toimeksiantosopimusten laatimisessa edistettiin yhteisiä toimintamalleja ottamalla käyttöön sähköisessä menettelyssä laadittavat perhehoidon ja sijaishoidon sopimukset. Lastensuojelun ympärivuorokautisissa palveluissa keväällä 2024 päättyi vastaanotto- ja arviointityöhön erikoistuneen lastensuojeluyksikön toiminta ja toukokuussa 2024 toimintansa aloitti erityisen vaativan integroidun laitospalvelun yksikkö Laine. Syksyn 2024 aikana lastensuojelun sosiaalityön ja -ohjauksen palvelut organisoitiin kolmeen alueelliseen yksikköön keskiselle, pohjoiselle ja eteläiselle alueelle.

Lastensuojelun asiakkaana on vuonna 2024 ollut kuukausittain keskimäärin 1,8 prosenttia enemmän asiakkaita (1984) kuin vuonna 2023 ja kuukausittaisessa palvelutarpeen seurannassa lastensuojelun palvelutarpeessa ei ole tapahtunut isoa vaihtelua, vaihteluvälin ollessa keskimääräiseen asiakasmäärään nähden vain vajaat -2 - + 2 prosenttiyksikköä. Lisäksi palveluiden piirissä on kuukausittain ollut keskimäärin 4,4 prosenttia vähemmän täysikäisiä asiakkaita, mikä selittyy 30.6.2024 päättyneellä lastensuojelun jälkihuollon ikärajan siirtymäsäädöksellä ja 23 vuotta jo täyttäneiden asiakkaiden siirtymisellä sosiaalihuoltolain mukaisiin palveluihin. Vastaavasti sosiaalityön ja -ohjauksen toiminnassa on vuonna 2024 ollut resurssoituna 72 lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän, 6 jälkihuollon sosiaalityöntekijän sekä 16 sosiaaliohjaajan virkaa. Kaiken kaikkiaan lastensuojelun asiakkaana oli vuonna 2024 yhteensä 2620 alle 18-vuotiaista lasta (-1,4 % vähemmän kuin vuonna 2023) ja 755 täysi-ikäistä nuorta (+5 % vuodesta 2023). Vuoden 2024 aikana kodin ulkopuolelle sijoitettuna olleiden kokonaismäärä on säilynyt vakiintuneena; kuitenkin avohuollon sijoitusten määrät ovat vuoden aikana vähentyneet ja huostaanottojen määrä lisääntynyt, vuoteen 2023 nähden huostaanotettuna olleiden lasten määrän lisäyksenä toteutui 3,9 %.

Itä-Suomen aluehallintovirasto päätti vuoden 2024 aikana lastensuojelulain mukaisen asiakasmitoituksen sekä lastensuojelun asiakassuunnitelmien lainmukaisuuden valvonnan ja päätti jatkaa tilanteen seuranta osana vuosittaista lastensuojelun tiedonkeruuta.

Hyvinvointialueen omassa tuotannossa käytettävissä olevien lastensuojelun laitospalveluiden asiakaspaikkojen määrässä (yhteensä 48) ei tapahtunut muutosta, mutta henkilöstön saatavuuden takia käytettävissä olevien asiakaspaikkojen määrää jouduttiin tilapäisesti aika ajoin rajoittamaan erityisesti Lastensuojelulaitos Taskukellossa lialmessa. Lisäksi käytössä olleeseen asiakaspaikkamäärään vaikutti vastaanotto- ja arviointiyksikön päättäminen ja uuden Laineen yksikön avaaminen. Vuoden 2024 aikana täysimääräisestä hoitovuorokausikapasiteetista pystyttiin tuottamaan noin 80 %. Vuoden aikaista keskimääräistä laitospalveluiden käyttöastetta pystyttiin kuitenkin nostamaan erityisesti syksyn aikana ja joulukuussa 2024 hoitovuorokausien yhteenlaskettu käyttöaste oli 91 %. Perhehoidossa oli vuoden aikana 505 eri lasta (+ 5 lasta vuoteen 2023 verrattuna). Perhehoidossa olleiden lasten yhteenlaskettu määrä (mukaan lukien ammatillinen perhehoito) suhteutettuna kaikkiin kodin ulkopuolisiin sijoituksiin laski vuoden aikana vuoteen 2023 nähden noin 4 %.

Vammaispalvelut

Toimintavuotta 2024 voisi kuvata muutosten vuodeksi koko hyvinvointialuetta koskevan aluemuutoksen ja läpikäytyjen yhteistoimintaneuvottelujen myötä. Esihenkilöiden pitkät poissaolot ja irtisanoutumiset ovat olleet haasteellisia esihenkilöiden rekrytointikieltojen vuoksi. Vammaispalvelujen johtoryhmätyöskentely on ollut tiivistä. Palvelujen ja palveluverkon uudistaminen (R3) ja tuottavuustoimien suunnittelu ovat olleet keskeisiä valmistelutehtäviä koko toimintavuoden. Hyvinvointialueen saamaa valtionavustusta toiminnan vakiinnuttamiseen ja kehittämiseen on hyödynnetty sekä vammaisten avopalvelujen että asumispalvelujen kehittämisessä. Vuonna 2024 on ollut seuraavat hankkeet: HOP-keskuksen kehittäminen, Sagan käyttöönoton tuki, vammaisten lasten loma-ajan sekä aamu- ja iltapäivätoiminnan kehittäminen, asumispalveluiden palvelurakenne ja laatu, vammaisten osaamiskeskus ja vammaispalvelulain uudistus. Rekrytointikieltojen vuoksi seuraavienhankkeiden käynnistyminen siirtyy seuraavalle vuodelle: perhe- ja omaishoidon kehittäminen vammaispalveluissa, vammaisten asumispalvelujen ja päivätoimintojen digitaalisten palveluiden kehittäminen ja ostopalvelu- ja palvelusetelitoiminnan kehittäminen vammaispalveluissa. Toimintakertomusvuonna on todettu, että kehittämishankkeet

ovat olleet tärkeä tuki hyvinvointialueuudistuksen vaatimille muutoksille ja strategisille tavoitteille. Ulkoisen auditoinnin prosessi vietiin läpi keväällä. Auditointiprosessissa pystyttiin edistämään toimintojen yhtenäistämistä.

Vammaisten asumispalvelujen kilpailutus oli vuoden 2024 suurin hankinta. Uudet sopimukset tulivat voimaan 1.6.2024 alkaen. Hinnat nousivat uudelle sopimuskaudelle keskimäärin 20,5 %. Palveluseteli on otettu käyttöön työtoiminnassa, samoin on laajentunut palvelusetelin käyttö päivätoiminnan järjestämistapana. Sansian kilpailuttama henkilöliikenteen kuljetusten sopimus on ollut voimassa 1.10.2023 alkaen. Toimintakertomusvuoden aikana on saatu paljon palautetta kuljetuspalvelujen saamisen haasteista. Uuden sopimuksen myötä kuljetuspalvelujen omavastuuosuuksien perintä siirtyi hyvinvointialueelle. Omavastuuosuuksien laskutuksen onnistuminen vaati paljon järjestelmien yhteensovittamista ja jatkokehittämistä. Vuoden 2024 talousarvion valmisteluvaiheessa ei ollut luotettavaa tietoa omaishoidon tuen määrärahatarpeesta ja määräraha osoittautui riittämättömäksi heti vuoden alkaessa. Perhe- ja vammaispalveluiden lautakunnan esitys lisämäärärahasta omaishoidon tukeen ei edennyt hyvinvointialueen päätöksenteossa. Tyytymättömyys omaishoidon tuesta tehtyihin kielteisiin päätöksiin lisäsi toimintakertomusvuonna oikaisuvaatimusten ja muistutusten määrää. Samoin tuli muistutuksia kuljetuspalveluista ja niiden asiakaslaskutuksen viivästyisestä. Vammaispalveluihin tuli oikaisuvaatimuksia vuonna 2024 yhteensä 141 kappaletta (vuonna 2023 yhteensä 88). Muistutuksia tuli yhteensä 46 kappaletta (vuonna 2023 yhteensä 38).

Sote-uudistuksen kansallisten tavoitteiden toteutuminen toimialalla

Kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja	Universaalit palvelut, esim. neuvolapalvelut, kouluterveydenhuolto, tavoittavat hyvin palvelun piiriin kuluvat lapset ja palvelua tuotetaan lähipalveluna. Valmistuneissa suunnitelmissa tieto on muodostettu hyvinvointialueen tasoisesti ja toiminnan kehittämisessä huomioidaan esille nostetut huolet.
---------------------------------------	--

<p>Turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveystalvet kaikille suomalaisille</p>	<p>Palveluiden myöntämisperusteiden ja toimintakäytänteiden harmonisaatio on jatkunut palvelutuotannossa ja palveluvalikkoo on yhdenmukaistettu. Oman palvelutuotannon vajeita on korvattu ostopalveluilla.</p>
<p>Parantaa palveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta erityisesti perustasolla</p>	<p>Saatavuuteen ja palvelujen viiveisiin liittyvät haasteet johtuvat resurssien riittämättömyydestä. Sähköisiä palveluja on edistetty osana OmaSavon ja asiakas- ja potilastietojärjestelmien käyttöönottoa.</p>
<p>Turvata ammattitaitoisen työvoiman saanti</p>	<p>Tavoite ei ole kaikilta osin täyttynyt. Rekrytointiasema on parantunut, mutta haasteita on edelleen tietyissä ammattiryhmissä. Rekrytointia on kehitetty sekä edistetty pito- ja vetovoimaa. Lisäksi Hitun muutos on edistänyt palkkojen yhdenmukaistamista. Rekrytointihaasteissa on hyödynnetty vammaispalveluissa oppisopimuskoulutusta sekä soveltuvan työn pankkia.</p>
<p>Vastata yhteiskunnallisten muutosten mukanaan tuomiin haasteisiin</p>	<p>Palvelurakenne uudistuksessa on huomioitu yhteiskunnallisten muutosten mukana tuomat haasteet palveluiden järjestämiseen. Palveluita kehitetään huomioiden palvelutarpeessa tapahtuvat muutokset.</p>
<p>Hillitä kustannusten kasvua</p>	<p>Kustannusten kasvun hillinnässä päästään etenemään toiminnan vakautumisen ja toimintamallien muutoksen myötä pidemmällä aikajänteellä.</p>

Toiminnan tavoitteet tai toimenpiteet

Perhepalveluiden strategisena tavoitteena on painopisteen siirtyminen varhaisen tuen ja ennaltaehkäiseviin palveluihin ja erityispalveluiden tarpeen väheneminen. Perhekeskuspalveluiden organisaation muutoksella haetaan vahvempaa toimeenpanoa palvelutuotannon toimintakäytänteiden yhtenäistämässä ja palvelutuotannon jatkuvuuden varmistamisessa ja

resurssien kohdentamisessa alueella. Lapsiperheiden kotiin annettavissa palveluissa asiakasohjauksen prosessi on yhtenäistetty.

Vammaisten asumispalveluiden strateginen sekä tuottavuus- ja taloudellisuusohjelman toimenpiteisiin liittyvä tavoite asumispalveluiden tuottamisen painopisteen siirtäminen kevyempiin asumispalveluiden muotoihin ja laitospalveluiden käytön vähentäminen on lähtenyt etenemään pienin askelin. Etelä-Savon hyvinvointialueen Vaalijalan osaamis- ja tukikeskuksen pitkäaikaisesta laitoshoidosta on siirtynyt kymmenen asiakasta Autismisäätiön keväällä 2024 perustamaan ympärivuorokautisen palveluasumisen yksikköön. Valtakunnallisen kehitysvammaisten asumisen vertailun pohjalta voidaan todeta, että Pohjois-Savon vammaispalveluissa asumisen rakenne on raskas muihin hyvinvointialueisiin verrattuna. Työtä tulee jatkaa asumisen painopisteen muuttamisessa.

Perhe- ja vammaispalveluiden mittarit

Organisaatiotaso	Suunnittelukauden tavoite	Mittarit	Tavoitetaso	Toteuma 1–12 / 2024
1PA210 Perhepalvelut	Perhepalveluiden palvelualueen palveluiden välisen integraation vahvistaminen	Integraatiota edistävät toimintamallit on tunnistettu ja kuvattu - esim. palvelutarpeen arviointi, perhetyö, tukiperhetoiminta	Toimintamallit on kuvattu ja huolehdittu käyttöönotosta	Yhteisiä toimintaohjeita on vahvistettu, jalkautettu ja varmistettu seurannalla. Perhekeskuksen organisoituminen palvelulinjoihin 1.7.2024 alkaen on selkeyttänyt yhdyspintatyöskentelyä

1PL2122 Neuvolapalvelut	Lasten hyvinvoinnin ja kehityksen varhainen tukeminen tarjoamalla 2-vuotiaiden lasten perheille (n=1803) ja erityisesti perheille, joilla on tapahtunut elämässä muutoksia, keskustelua ammattilaisen kanssa	Lapset puheeksi menetelmän ¹⁾ käyttö 2-vuotiaiden lastenneuvola tarkastuksen yhteydessä (tarjotaan perheille mahdollisuutta keskusteluun)	60 % ikäluokan perheistä käy keskustelun (n=1080 lasta)	Tarjottu 429 (39,7 %) perheelle, pidetty 519 (48 %) perheelle, joilla vuotias lapsi
1PL2157 Psykososiaalinen opiskeluhoito	Näyttöön perustuvan ohjaus- ja neuvontamenetelmän (6+1 kertaa) hyödyntäminen nuorten lievän tai keskivaikean masennuksen ehkäisyssä ja hoidossa.	IPC-menetelmän käyttö (Interpersonal counselling) ²⁾ 13–18-vuotiaiden nuorten kanssa työskennellessä opiskeluhoitoon (th.t. kuraattorit, psykologit) palveluissa.	yhteensä 300 käyntikokonaisuuskertaa.	147 käyntikokonaisuuskertaa toteutunut (49 %)
1PL2170 Lastensuojelupalvelut	Lastensuojelun palvelutoiminta kehittyä ja vaikuttavuus lisääntyy systemaattisen lastensuojelun toimintamallin peruselementtien toteuttamisen edellytyksiä vahvistamalla.	Henkilöstön koulutuskattavuus ja alueellisen tiimitoimintamallin toteutuminen kaikilla viidellä alueella	Lastensuojelupalveluiden alueilla on menetelmä käytössä 100 %. Työryhmissä vähintään 85 % koulutuskattavuus.	100 % 96 %

Organisaatiotaso	Suunnittelukauden tavoite	Mittarit	Tavoitetaso	Toteuma 1–12 / 2024
1PL2170 Lastensuojelu- palvelut	Lastensuojelussa kehitetään suunnitelmallista palvelutoimintaa ja avohuollon tukitoimia siten, että edellytykset viimesijaisten tuen tarpeiden (kodin ulkopuolelle sijoittaminen) ennaltaehkäisylle vahvistuvat	Kodin ulkopuolelle sijoitettujen määrä kaikista lastensuojelun asiakkaana olevista lapsista.	aleneva (syyskuu 2023: 38 %)	39 %
1PL2170 Lastensuojelu- palvelut	Lastensuojelussa on käytettävissä riittävät henkilöstövoimavarat toiminnan lakisääteisyys sekä palveluiden saatavuuden turvaamiseksi ja toiminnan jatkuvuutta voidaan hallita.	Lastensuojelun sosiaalityössä vakinaisesti täytetyt virat	90 %	67 %
1PA220 Vammaispalvelut	Tavoitteena on, että palvelujen järjestäminen perustuu yhdenmukaisesti arvioituun toimintakykyyn ja palvelutarpeeseen	RAI-toimintakykyarvioiden määrä vammaispalveluissa	kasvava (verrataan edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan)	Tavoite on toteutunut. Kasvua 28,3 % (+190 arviointia)

1PY2201 Vammaisten asumispalvelut	Tavoitteena mahdollistaa itsenäinen asuminen järjestämällä tuettua ja yhteisöllistä asumista asiakkaan toimintakyvyn mukaisesti	Vammaisten tuetun ja yhteisöllisen asumispalvelun asiakkaat	kasvava (verrataan edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan)	Tavoite ei ole toteutunut. Asiakasmäärä on ennallaan.
--	---	---	---	---

Organisaatiotaso	Suunnittelukauden tavoite	Mittarit	Tavoitetaso	Toteuma 1–12 / 2024
1PY2201 Vammaisten asumispalvelut	Vammaisten ympärivuorokautista asumista järjestetään palvelutarpeen mukaisesti	Vammaisten ympärivuorokautisen asumispalvelun asiakkaat	aleneva (verrataan edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan)	Tavoite ei ole toteutunut. Lievää kasvua (laitoshoidosta siirtyneet ja uudet asiakkaat)
1PY2201 Vammaisten asumispalvelut	Vammaisten laitoshoidon ja kuntoutusta järjestetään palvelutarpeen mukaisesti	Vammaisten laitoshoidon ja -kuntoutuksen hoitopäivät	aleneva (verrataan edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan)	Tavoite on toteutunut, vähennys 14 % (vähennys -2 946 hoitopäivää). Pitkäaikaisen laitoshoidon hoitopäivät vähentyneet 17 % (3 225 hoitopäivää).
1PY2230 Vammaisten avopalvelut	Virtuaalisena päivätoimintana järjestetään monipuolista toimintaa erilaisen toimintakyvyn asiakkaille ja laajemmalle alueelle	Virtuaalisen päivätoiminnan asiakkaat	kasvava (verrataan edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan)	Virtuaalisen päivätoiminnan pilotointia on toteutettu omien toimintayksiköiden välillä. Toimintaan ovat osallistuneet yksiköiden asiakkaat.

Toiminnan painopistealueet

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen ja olennaiset poikkeamat muutettuun talousarvioon

	Alkuperäinen talousarvio 2024	Muutettu talousarvio 2024	Toteuma 31.12.	Poikkeama	Poikkeama %
1TA20Perhe- ja vammaispalvelut 1000 €					
Toimintatuotot	8 600	13 853	15 091	1 238	8,9
Toimintakulut	-199 950	-240 938	-242 467	-1 529	0,6
Toimintakate	-191 350	-227 085	-227 376	-291	0,1

Perhepalveluiden toteuma oli 98 %, 104 623 325 €, alitus muutostalousarvioon 1 939 944 €. Kasvua vuoteen 2023 verrattuna oli 8,4 %, 8 168 023 €. Perhekeskuspalveluiden toteuma 97 %, 39 145 100 € ja lastensuojelupalveluiden toteuma 99 %, 65 478 224 €.

Perhepalveluiden toimintatuottojen toteuma 129 %, 5 035 927 €, oli 1 130 360 € muutostalousarviota parempi, kertymät myyntituotoissa ja tuissa ja avustuksissa muodostuivat arvioitua suuremmiksi. Myyntituottoihin sisältyy kertaluotoinen erä 273 593 € lastensuojelun hoidonkorvauksia toiselta hyvinvointialueelta.

Perhepalveluiden toimintakulujen toteuma 99 %, 109 658 377 € alitti muutostalousarvion 810 458 €.

Perhepalveluiden menoista suurin osuus muodostuu palvelujen ostoista, 58 % toteumasta ja henkilöstökulut muodostavat 39 % toteumasta. Merkittävin alitus muodostui henkilöstökuluissa 1,2 M€ ja merkittävin ylitys asiakaspalvelujen ostoissa 0,4 M€ muutostalousarvioista. Palveluiden ostot kasvoivat edellisvuoteen 5,7 M€, euromääräisesti suurin kasvu kohdentui asiakaspalveluiden ostoihin 4,9 M€.

Henkilöstökulut alittuivat molemmissa palveluyksiköissä, alitusta selittävät rekrytointiviiveet sekä täyttämättömät virat ja tehtävät etenkin perhekeskuksen psykologitehtävissä, mutta myös neljän esihenkilöviran vähennys perhekeskuksen organisaatiomuutoksessa 1.7. alkaen.

Vammaispalveluiden toteuma 102 %, 122,0 M€, ylitti muutostalousarvion 2,1 M€.

Vammaispalveluiden toimintatuottojen toteuma 101 %, 10,1 M€, oli 107 143 € muutostalousarviota parempi. Myyntituotoissa toteuma oli 1,8 M€ arvioitua suurempi ja maksutuotot alittuivat 1,0 M€ muutostalousarvioon verrattuna. Asiakasmaksut on kohdistettu myyntituottoihin lokakuusta 2024 alkaen, mikä aiheutti myyntituottojen ylittymisen ja maksutuottojen alittumisen vammaispalveluissa.

Vammaispalveluiden toimintakulujen toteuma 102 %, 132,1 M€, ylitti muutostalousarvion 2,2 M€. Ylityksiä muodostui palvelujen ostoissa 3,1 M€ muutostalousarvioon verrattuna. Palveluiden ostojen ylitys aiheutui erityisesti muiden hyvinvointialueiden arvioitua suuremmasta laskutuksesta joulukuussa 2024.

Henkilöstö

	Henkilöstön määrä 31.12.	HTV	Netto-työpanos	Sairauspoissaolot pv/hlö	Vaihtuvuus %
Perhe- ja vammaispalvelut	1452	1317	1013	20,23	10,37
Perhepalvelut	845	778	596	17,97	
Vammaispalvelut	602	534	413	23,49	

Lähde: MonetTieto 12.2.2025

Perhepalveluissa vakinaisten henkilöiden määrä oli joulukuussa yhden henkilö verran suurempi kuin edellisvuonna, määräaikaisten työntekijöiden määrä oli kasvanut 24 henkilöllä. Perhepalveluiden esihenkilörakenteesta tapahtui muutoksia yhteistoimintaneuvotteluiden myötä ja esihenkilövirkoja väheni kahdeksan.

Palvelualueella on useita henkilöstöryhmiä, joissa noudatetaan säädettyjä mitoituksia suhteessa asiakasmäärään. Yhteistoimintamenettelyjen myötä rekrytoinneissa oli poikkeuksellisia ajanjaksoja, mutta vuoden loppua kohden rekrytointitilanne verrattuna edellisvuoteen näytti helpottuvan useissa henkilöstöryhmissä ja organisaatiota kohtaan oli kasvavaa kiinnostusta. Lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden mitoitukseen tuli lainsäädännöllinen muutos 1.1.2024 alkaen, sosiaalityöntekijällä tulee olla enintään 30 lasta /sosiaalityöntekijä ja henkilöstössä tapahtuvien muutosten vuoksi täysin

henkilöstömitoitukseen ei päästy jokaisen sosiaalityöntekijän osalla, ka. asiakasmäärässä oli 27,16 lasta/sosiaalityöntekijä. Perhesosiaalityön virkoihin oli läpi vuoden pitkittyneitä rekrytointihaasteita etenkin pohjoisen ja etelän työryhmissä. Opiskeluhuollon henkilöstössä kuraattoritehtävät on täytetty, mutta psykologien rekrytointi oli haastavaa ja vaje on 20 htv (49,5 htv). Terveystieteiden tehtävät on täytetty kaikilla sektoreilla. Henkilöstön saatavuus sairaanhoitajan, sosiaaliohjaajan, perheohjaajan, perhetyöntekijän ja kuraattorin tehtäviin oli hyvä, puheterapeuttien, toimintaterapeuttien ja fysioterapeuttien rekrytointi helpottui vuoden aikana. Lastensuojelulaitoksissa oli ohjaajien rekrytointiongelmia etenkin sijaisuuksiin pohjoisessa ja etelässä, mikä huomioitiin kulloinkin käytettävissä olevassa paikkamäärässä.

Palvelualueen sairauspoissaoloissa oli kasvua ja sairauspoissaoloprosentti oli 5,3 % työajasta, 11,7 työpäivää/työntekijä, kasvua 1,2 pv vuoteen 2023.

Syys – lokakuussa toteutetussa työhyvinvointikyselyssä perhepalveluiden QWL arvo, jolla mitataan kolmea työhyvinvointiin vaikuttavaa motivaatiotekijää, oli 57,39 % ja hyvinvointialueen keskiarvo oli 56,51 %. Motivaatiotekijöiden arvot perhepalveluissa olivat: fyysinen ja emotionaalinen turvallisuus 77,67 %, yhteenkuuluvuus ja identiteetti 74,08 % sekä päämäärät ja luovuus 64,96 %, kyselyn tuloksia käsitellään työhyvinvointisuunnitelmien valmistelussa.

Vammaispalveluissa vakinaisen henkilöstön määrä oli joulukuussa 2024 13 työntekijää enemmän kuin edellisenä vuonna. Rekrytointi onnistui aikaisempaa paremmin loppuvuoden aikana. Myös määräaikaisten määrä nousi joulukuussa, koska asumispalvelujen 24/7 yksiköissä tarvitaan sijaisia arkipyhien vuoksi enemmän. Määräaikaisten määrä nousee myös avopalveluissa koulujen loma-aikana. Työyksiköissä on tehty hyvää työtä sairauspoissaolojen vähentämiseksi. Kertomusvuoden sairauspoissaolopäivien määrä oli yhteensä 14 181 päivää, mikä oli 1 806 päivää (-11,3 %) vähemmän kuin edellisenä vuonna. Yhteistoimintaneuvottelut ja muutokset aluerakenteessa ovat aiheuttaneet epävarmuutta esihenkilötasossa ja koko henkilöstön keskuudessa. Myös rekrytointikiellot ovat olleet haasteellisia palvelutuotannolle.

Syksyn työhyvinvointikyselyssä vammaispalveluiden QWL arvo, jolla mitataan kolmea työhyvinvointiin vaikuttavaa motivaatiotekijää, oli 58,60 % ja toimialan keskiarvo oli 57,91 %. Motivaatiotekijöiden arvot olivat vammaispalveluissa seuraavat: fyysinen ja emotionaalinen turvallisuus, arvo 77,92 %, yhteenkuuluvuus ja identiteetti, arvo 74,59 % sekä päämäärät ja luovuus, arvo 67,16 %, kyselyn tuloksia hyödynnetään työhyvinvointisuunnitelmien valmistelussa.